

Lasten ja nuorten

HYVINVOINTI- SUUNNITELMA

2016- 2019

"Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen vaatii panostusta ehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen. Vastuu on kunnan kaikilla toimialoilla, ei pelkästään sosiaalihuollolla."

Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Sisältö

Esipuhe.....	3
Johdanto.....	4
Miksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan?.....	4
1 Lasten ja nuorten kasvuolot ja nykyinen hyvinvoinnin tila.....	6
1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi Suomessa	6
1.2 Tilanne seudulla.....	6
2 Lasten ja nuorten kunnallinen palvelutarjonta.....	8
2.1 Lasten päivähoito ja opetus	8
2.1.1 Varhaiskasvatus.....	8
2.1.2 Esiopetus	9
2.1.3 Perusopetus.....	9
2.1.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta	9
2.1.5 Toisen asteen koulutus.....	9
2.1.6 Oppilashuolto.....	10
2.2 Lasten ja nuorten terveyden edistäminen yhdyskuntasuunnittelussa.....	10
2.3 Terveysthuoltopalvelut	11
2.3.1 Lasten ja nuorten ehkäisevä terveydenhuolto	11
2.3.2 Erikoissairaanhoidon lasten ja nuorten yksikkö	11
2.4 Perhepalvelukeskuksen palvelut.....	12
2.4.1 Lapsiperheiden kotipalvelu.....	12
2.4.2 Ehkäisevä perhetyö.....	12
2.4.3 Tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta.....	12
2.5 Riippuvuushoitoklinikka	12
2.6 Kuntien nuorisotyö.....	13
2.6.1 Nuorten osallistuminen ja kuuleminen.....	13
2.6.2 Kuntien välinen yhteistyö nuorisoasioissa	13
2.7 Kotouttamistyö.....	14
2.7.1 Maahanmuuttajien oikeus kunnallisiin palveluihin.....	14
3 Lastensuojelun palvelujärjestelmä kunnissa	15
3.1 Lastensuojelun tarve seudulla.....	16
3.2 Lastensuojelulta vaadittavat resurssit	17

Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kunnat laatimaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Kunta voi laatia suunnitelman yksin tai yhdessä useamman kunnan kanssa. Suunnitelman tulee kuvata kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävää toimintaa sekä sisältää tietoa lastensuojelun järjestämistavasta ja kehittämisestä. Suunnitelma on otettava huomioon myös kunnan talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa. Suunnitelma on siten lakisääteinen työväline lasten ja nuorten hyvinvointityön ohjaamiseen, johtamiseen ja kehittämiseen. Suunnitelma on hyväksyttävä kunnanvaltuustossa ja tarkistettava vähintään joka neljäs vuosi.

Kunnallinen yhteistyölautakunta päätti lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittämisestä kesällä 2012 (4.6.2012 § 43). Päivittämistä varten nimettiin työryhmä. Moniammatilliseen ja kuntien väliseen työryhmään ovat kuuluneet seuraavat jäsenet:

- Catarina Herrmans, Pedersören kunnan päivähoitojohtaja, työryhmän puheenjohtaja
- Maria Aho, sosiaali- ja terveystalouden aikuissosiaalityön yksikönjohtaja
- Malin Källman, Luodon päivähoitojohtaja
- Katarina Östman, Uudenkaarlepyyn nuorisohjaaja

Eri syiden vuoksi työryhmä pääsi aloittamaan työnsä vasta syksyllä 2015. Työryhmän sihteeriksi on kutsuttu Pedersören kunnan vt. päivähoitojohtaja Johanna Storbacka. Ryhmä on kokoontunut 11 kertaa kaudella 1.9.2015 – 8.4.2016 ja tehnyt yhdessä selvitystyön, koostanut aineiston sekä laatinut lasten ja nuorten päivitetyn hyvinvointisuunnitelman.

Työryhmään on kutsuttu myös asiantuntijoita, jotka ovat avustaneet antamalla tietoja uutta suunnitelmaa varten. Sosiaali- ja terveystalouden perhepalvelukeskuksen yksikönjohtaja Pia Kotanen on avustanut lastensuojelun asiantuntemuksellaan. Sosiaali- ja terveystalouden perusterveydenhuollon avohoidon ylihoitaja Marjo Orava on laatinut terveydenhuoltoasioita koskevan tekstiaineiston. Johtava perheohjaaja Susann Rintamäki on kirjoittanut perhepalvelukeskuksen ehkäiseviä palveluja koskevan tekstin. Päihdehuollon johtaja Ireeni Finnholm on antanut tietoja riippuvuushoitoklinikan palveluista. Kotouttamiskoordinaattori Eva-Maria Emet on jakanut maahanmuutto- ja kotouttamisasioiden osaamistaan. Lisäksi osa työryhmästä on tavannut kuntien koulukuraattoreita ja -psykologeja saadakseen ajantasaisen kuvan oppilashuollosta.

Päivitetty lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kattaa vuodet 2016–2019. Suunnitelman loppuun on listattu toimenpide-ehdotuksia – kärkihankkeita – eri toimialoja varten. Työryhmän tavoitteena on, että lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma toimii yleisenä suuntaa antavana ohjausasiakirjana kuntien päättäjille ja hallinnonaloille.

Työryhmän lähtökohtana on, että jokaisella toimialalla on oma asiantuntemuksensa ja yksityiskohtaiset kehittämis- ja toimenpide-ehdotukset tulee juurruttaa osaksi toimintaa. Kunkin toimialan tehtävänä on kehittää toimintaansa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016–2019 luovutetaan täten kuntien hallitusten ja valtuustojen käsiteltäväksi. Sen jälkeen suunnitelma toimitetaan edelleen kaikille lautakunnille käyttöönottoa ja kunkin toimialan jatkotoimenpiteitä varten.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kansainvälinen lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Sopimus sisältää 54 artiklaa, jotka muodostavat kokonaisuuden, mutta sopimuksen sisältö voidaan kiteyttää neljään perusperiaatteeseen: a) syrjimättömyys, b) lapsen edun huomioon ottaminen päätöksenteossa, c) oikeus elämään ja kehittymiseen ja d) lapsen näkemysten kuuntominen. Suomen eduskunta ratifioi lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1991, joten se on laillisesti sitova. Lasten oikeudet koskevat kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lapsen hyvinvointiin vaikuttavat useat tekijät. Perheellä ja läheisillä ihmissuhteilla on luonnollisesti ratkaiseva merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnille, mutta myös ympäröivän yhteiskunnan rakenteilla on merkittävä vaikutus. Näihin rakenteisiin kuuluvat instituutiot, joiden kanssa nuori on tekemisissä kasvuaikanaan; mm. varhaiskasvatus, perusopetus sekä sosiaali- ja terveydenhuolto. Nuorten pahoinvoinnin ehkäisemiseksi on tärkeää, että edellä mainittujen tahojen henkilöstö työskentelee lasten elämää vaikeuttavien tekijöiden vähentämiseksi – näitä tekijöitä voivat olla vanhempien puutteellinen huolenpito, kiusaaminen, yksinäisyys, heikko terveydentila, oppimisvaikeudet tai mielekkäiden harrastusten puute. Lapsen keskeisiä ihmissuhteita tukevien ja vahvistavien lapsi- ja perhekeskeisten palvelumuiden avulla yhteiskunta voi omalta osaltaan lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia.

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen on tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävässään.

Lastensuojelulain 2 §:n mukaan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Huoltajien tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Tarvittaessa lapsi ja perhe on ohjattava lastensuojelun piiriin.

Lisäksi kunnan on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki, jota annetaan esim. varhaiskasvatuksessa, opetuksessa, nuorisotyössä, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Miksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan?

Lastensuojelulaki (12 §) velvoittaa kunnat laatimaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Lisäksi laissa säädetään, että kuntien tulee ottaa suunnitelma huomioon talouden ja toiminnan suunnittelussa. Lain mukaan suunnitelman tulee sisältää tiedot

1. lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta
2. lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
3. lastensuojelun tarpeesta kunnassa
4. lastensuojeluun varattavista voimavaroista
5. lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
6. yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä
7. suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Kunnat ovat vahvoja yhteiskunnallisia vaikuttajia ja niiden tehtäväkenttä on laaja. Kunnat vastaavat n. 2/3 osasta julkisia palveluja ja valtio 1/3 osasta. Kuntien toimintaympäristö muuttuu kuitenkin jatkuvasti. Väestörakenteeseen vaikuttavat mm. syntyvyys sekä tulo- ja lähtömuutto. Maailman väestö on nykyään liikkuvampaa, mikä näkyy mm. siten, että yhä suurempi osuus seudun väestöstä on ulkomaalaistaustaista. Seudullemme on vastaanotettu jo vuosien ajan lapsiperheistä koostuvia kiintiöpakolaisryhmiä, ja kunnissa esiintyy myös työperäistä maahanmuuttoa. Äskettäin maahan saapuneille on tärkeää, että kotoutuminen sujuu hyvin ja että yhteiskunnan palveluja muokataan uusia tarpeita vastaaviksi. Työmarkkinoiden ja työelämän muutokset asettavat uusia vaatimuksia mm. varhaiskasvatukselle ja opetukselle, ja väestön ikärakenteella on heijastusvaikutuksia terveydenhuoltoon. Kunnallisiin palveluihin kohdistuu kauttaaltaan yhä suurempia laatuvaatimuksia samalla kun edellytetään kustannustietoisuuden ja tehokkuuden lisääntymistä.

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntien tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan. Sen vuoksi kuntien on selvitettävä jatkuvasti asukkaidensa palvelutarvetta, jotta palveluja voidaan tuottaa tarkoituksenmukaisesti. Kukin toimiala vastaa siitä, että niiden palvelut vastaavat palvelujen käyttäjien tarpeita. Lain mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Kuntien tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on poliittinen ohjausasiakirja.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää katsauksen nykyiseen palvelutarjontaan ja sen tavoitteisiin. Lisäksi suunnitelmaan sisältyy analyysi lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta sekä valtakunnallisesta että alueellisesta näkökulmasta sekä arvio siitä, miten palveluja voitaisiin kehittää siten, että ne edistäisivät nuorimpien ikäryhmien hyvinvointia. Hyvinvointisuunnitelman laatinut työryhmä on antanut lasten ja nuorten palveluja tuottavien toimialojen tehtäväksi työstää omat kärkihankkeensa suunnitelmakaudelle. Toimialakohtaiset kärkihankkeet on esitelty suunnitelman viimeisessä luvussa, ja jokainen niistä on konkreettinen kehittämistoimenpide tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi.

Hyvinvointisuunnitelman on tarkoitus toimia poliittisena ohjausasiakirjana. Suunnitelma on suunnattu kuntien kaikkien toimialojen päättäjille ja henkilöstölle. Suunnitelman toimeenpäättämiskaudeksi on vahvistettu vuodet 2016–2019.

1 Lasten ja nuorten kasvuolot ja nykyinen hyvinvoinnin tila

1.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi Suomessa

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on seurata lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehitystä Suomessa. Apuna käytetään laajaa tilastoaineistoa, jonka indikaattorit on jaettu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen perusteella seuraaviin ulottuvuuksiin: 1) materiaallinen elintaso, 2) kasvuympäristön turvallisuus, 3) terveys, 4) koulu, 5) perhe, osallistuminen ja vapaa-aika sekä 6) valtion ja kuntien tarjoama tuki ja suojelu. Kansainvälisesti vertaillen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaiskuva Suomessa näyttää valoisalta. Suomen lasten hyvinvoinnin vahvuuksia ovat materiaallinen elintaso, pienten lasten terveys sekä oppimistulokset. Suomen sijoitus on heikompi riskikäyttäytymisen ja terveystottumusten vertailussa. Yleisesti ottaen lasten kasvuympäristö on kuitenkin parempi kuin aikaisemmin.

Lapsiasiavaltuutettu toteaa kuitenkin raportissaan, että hyvinvointi eriarvoistuu ja lapsuus erilaistuu. Samalla kun enemmistö lapsista voi hyvin, pienellä osalla ongelmat jatkuvat ja kärjistyvät. Mittarista riippuen pahoinvointia tai hyvinvoinnin uhkia kohtaavien lasten osuus vaihtelee muutamista prosenteista yli 10 prosenttiin. Lapsiasiavaltuutettu toteaa lisäksi, että palveluissa ei ole kyetty vastaamaan lasten ja heidän vanhempiansa pahoinvointiin. (Lähde: Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3).

Psykiatri ja Suomen Mielenterveysseuran kehitysjohtaja Kristian Wahlbeck on osallistunut mielenterveyttä koskevan kansainvälisen asiantuntijaraportin laatimiseen. Raportti esiteltiin Euroopan komissiolle marraskuussa 2015. Raportin mukaan Suomessa masennuksesta kärsii vuosittain noin seitsemän prosenttia väestöstä, ja Maailman terveysjärjestö WHO ennustaa, että vuoteen 2030 mennessä masennus on suurin sairaustaakan yksittäinen aiheuttaja Euroopassa. Wahlbeckin mukaan tämän kehityksen hillitsemiseksi tarvitaan ehkäisevää työtä kaikilla sektoreilla, pelkät terveydenhuollon korjaavat toimenpiteet eivät ole riittäviä. Lapsuuden puutteelliset ja vahingolliset kasvuolosuhteet moninkertaistavat riskin sairastua aikuisiällä. Wahlbeck toteaa, että tehokkain keino torjua masennusta on lapsuuden turvallisen kehitysympäristön tukeminen, mikä käsittää mm. vanhemmuuden tukemisen äitiys- ja lastenneuvolassa ja päivähoidossa. (Lähde: Wahlbeck, Cuijpers & Holte 2015).

1.2 Tilanne seudulla

Seutumme erityispiirteenä on, että lapsiperheiden osuus on suhteellisen suuri etenkin Luodossa (51,7 %) ja Pedersören kunnassa (45,3 %) muuhun maahan verrattuna (39,3 %). Yhden vanhemman perheiden osuus on koko seudulla runsaat 10 %, mikä on valtakunnallista keskiarvoa vähemmän. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista kunnissamme voidaan todeta, että tilanne on yleisesti ottaen hyvä siten, että suurin osa lapsista ja nuorista ilmoittaa, että heidän elämänlaatunsa on hyvä, he voivat hyvin ja tuntevat olonsa turvallisiksi.

Seudun useimmat lapset ja nuoret voivat hyvin, mutta huonosti voivien tilanne heikkenee jatkuvasti.

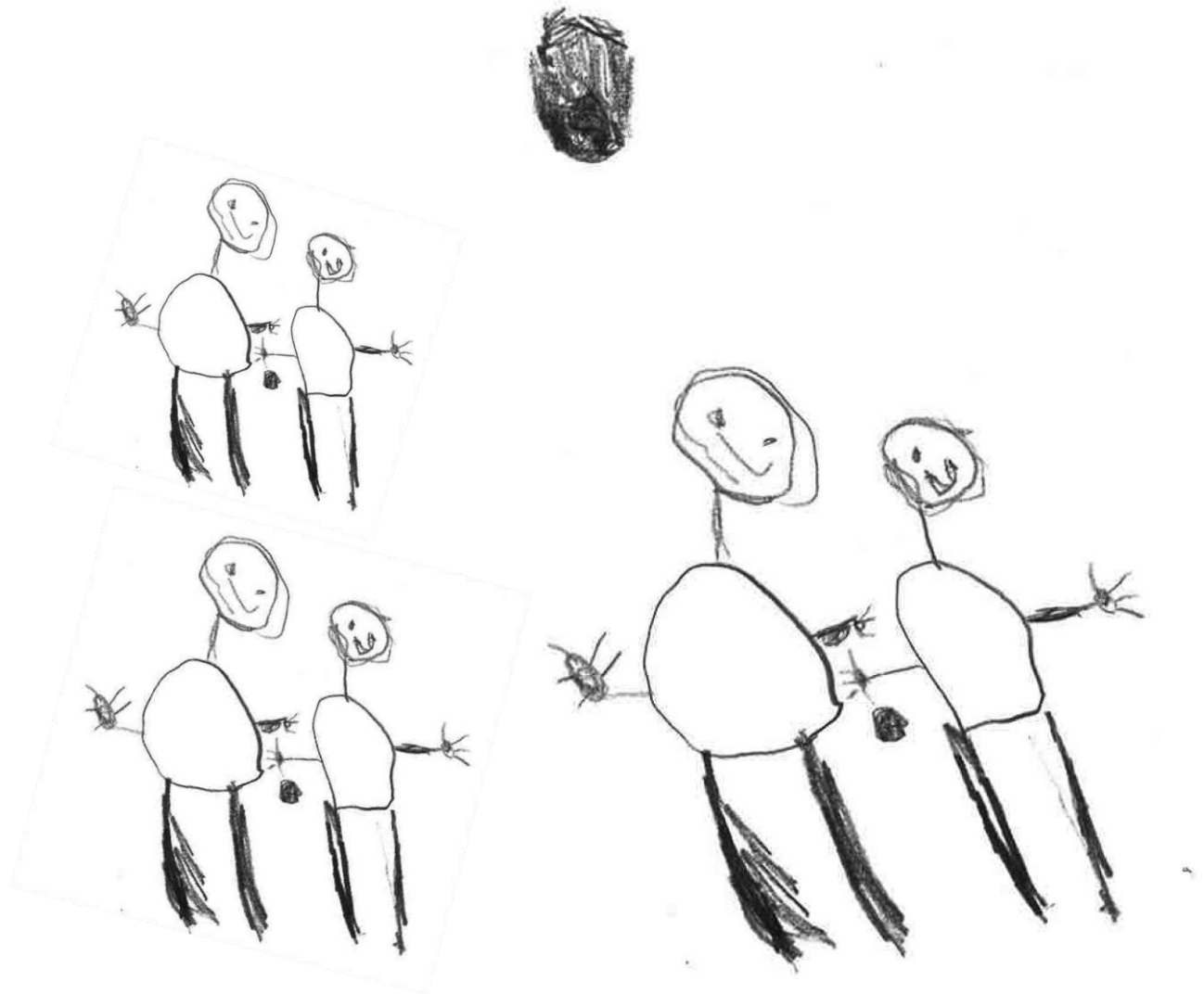
Lähes joka neljäs vuosiluokkien 8-9 oppilaista ilmoittaa kuitenkin, että terveydentila on keskimääräinen tai huono, mikä on huomattavasti maan keskiarvoa enemmän. Lähes yhtä moni, 23 %, kokee puutteita vanhemmuudessa – mikä myös on enemmän kuin maan keskiarvo. 6-10 % vuosiluokkien 8-9 ja toisen asteen oppilaista ilmoittaa myös, että heillä ei ole läheisiä ystäviä (Lähde: Pietarsaaren seudun hyvinvointikertomus 2013–2016).

Tätä hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa on lasten ja nuorten nykyistä hyvinvoinnin tilaa

tiedusteltu seudun koulupsykologeilta ja -kuraattoreilta. Oppilashuoltohenkilöstö kertoo, että lasten ja nuorten poissaolojen ja ulkopuolisuuden on todettu lisääntyneen. Internetillä ja sosiaalisella medially on nykyään merkittävä asema lasten ja nuorten arjessa, ja sen lieveilmiöitä ovat nettikiusaaminen ja häirintä. Myös päihteiden käyttö on lisääntynyt seudulla aikaisempaan verrattuna.

Lasten ja nuorten kasvuolojen ja hyvinvoinnin nykytilasta voidaan todeta kokoavasti, että suurin osa nuoresta väestönosasta voi hyvin elämänlaadun, terveyden ja turvallisuuden suhteen. Huonosti voivien lasten ja nuorten pienen osan tilanne heikkenee kuitenkin jatkuvasti. Ruumiillinen kuritus on vähentynyt valtakunnan tasolla huomattavasti, mutta 1-3 % lapsista ilmoittaa kuitenkin kokeneensa toistuvasti fyysistä väkivaltaa, ja 3-13 % on kokenut toistuvasti psyykkistä väkivaltaa. Myös meidän seudullamme huolestuttavan suuri osa lapsista ja nuorista ilmoittaa kokevansa puutteita vanhemmuudessa. Läheisten ystävien puute ja oman terveydentilan kokeminen heikoksi ovat muita lapsilla ja nuorilla selvästi esiin tulevia ongelmia, mikä korostaa tarvetta ryhtyä toimenpiteisiin, jotta tulevaisuuden aikuiset voisivat välttyä suuremmilta ongelmilta. Seudun väestön hyvinvointia koskevat tarkemmat tilastot ovat nähtävissä Pietarsaaren seudun hyvinvointikertomuksessa 2013–2016. Asiakirja sisältää lukuisia indikaattoreita ja antaa siten yksityiskohtaisen kuvan seudun hyvinvoinnin tilasta kyseisellä ajanjaksolla.

Terveellisen kasvuympäristön turvaamiseksi seudun kaikille lapsille ja nuorille on tärkeää, että palvelujärjestelmä kykenee tavoittamaan huonosti voivat yksilöt ja tarjoamaan heille tarkoituksenmukaista tukea.

2 Lasten ja nuorten kunnallinen palvelutarjonta

Suuri osa kunnille kuuluvista hyvinvointipalveluista on suunnattu lapsille ja nuorille. Kuntalain mukaan kuntien tulee edistää asukkaiden hyvinvointia, minkä on luonnollisesti heijastuttava tarjottaviin palvelumuotoihin. Hyvinvointipalveluissa tulee kehittää ja syventää moniammatillista työskentelytapaa jatkuvasti. Moniammatillisuus ei merkitse sitä, että kaikkien tahojen tulisi hallita kaikentyyppisiä tehtäviä, vaan jokaisessa toimielimessä kehitetään omaa osaamista ja tiedostetaan omat valtuudet. Kun valtuudet eivät enää riitä, on kyettävä toimimaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ja ohjaamaan asiakas oikealle taholle. Moniammatillisessa työskentelykulttuurissa asiakas on keskipisteessä ja verkosto muodostetaan hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan.

Moniammatillisuus merkitsee sitä, että eri tahot kykenevät toimimaan yhteistyössä asiakkaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta.

Tähän lukuun on koostettu kunnalliset palvelut, jotka on tarkoitettu erityisesti lapsille ja nuorille. Tarkoituksena on saattaa nykyinen palvelutarjonta lukijan tietoisuuteen ja kuvailla eri palvelujen tavoitteita. Lastensuojelua ei käsitellä tässä luvussa, vaan sitä selvitetään tarkemmin luvussa 3.

Koska vanhemmilla on ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista, on erittäin tärkeää, että huoltajat ja lasten ja nuorten kunnallisissa palveluissa työskentelevä henkilöstö tekevät rakentavaa yhteistyötä. Eri toimialojen ammattilaisten tulee kiinnittää huomiota siihen, miten huoltajia voidaan parhaiten tukea vanhemmuudessa. Lisäksi on tärkeää korostaa sitä, että kunnalliset hyvinvointipalvelut tulee muokata kuntalaisten tarpeita vastaaviksi – esimerkiksi vammaisuus ja etninen tausta on otettava huomioon. Palvelut tulee sovittaa sellaisiksi, että ne vastaavat käyttäjien tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla myös toimintaympäristön muuttuessa. Kuntien tulee tunnistaa asukkaiden tarpeita ja hyvinvointipalveluille asettamia odotuksia jatkuvasti.

2.1 Lasten päivähoito ja opetus

2.1.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hänen hyvinvointiaan. Seudullamme varhaiskasvatus järjestetään joko päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa tai perhepäivähoitona kodeissa. Seudun 0-5-vuotiaista lapsista 35–60 % on päivähoidossa, ja kuntien välillä on huomattavia eroja. Kaiken kaikkiaan seutu alittaa kuitenkin maan keskiarvon, joka on n. 60 %.

Lasten päivähoidosta annetun lain muuttamista koskevan lain (580/2015) mukaan kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. Vanhemmat päättävät lapsen osallistumisesta. Subjektiivista oikeutta päivähoidoon rajoitetaan kuitenkin 20 tuntiin viikossa 1.8.2016 lukien eduskunnan 15.12.2015 tekemän päätöksen mukaisesti. Jos lapsen huoltaja käy työssä, toimii yrittäjänä tai opiskelee kokoaikaisesti, on kunta kuitenkin velvollinen järjestämään lapselle varhaiskasvatusta kokopäiväisesti. Lisäksi lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta yli 20 tuntia viikossa, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia. Seutumme kunnista Luoto on päättänyt noudattaa valtakunnallisia linjauksia ja rajoittaa subjektiivista päivähoito-oikeutta 20 tuntiin viikossa, kun taas Pietarsaari ja Pedersören kunta ovat päättäneet olla toistaiseksi rajoittamatta oikeutta päivähoidoon. Uudessakaarlepyyssä asiasta päätetään lähiaikoina. Kunnat perivät huoltajilta lakisääteisen maksun varhaiskasvatuksesta.

2.1.2 Esiopetus

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaille tarjottavaa maksutonta opetusta. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla.

Perusopetuslain mukaan esiopetus on pakollista. Kunnat ovat vastuussa esiopetuksen järjestämisestä ja niiden tulee osoittaa esikoulupaikka kaikille lapsille. Esikoululaisilla on oikeus tarvitsemaansa kasvun ja oppimisen tukemiseen ja oppilashuoltoon. Lisäksi lapsilla on oikeus ilmaiseen kuljetukseen, jos esikouluun on yli viiden kilometrin matka tai jos matka on lapselle liian vaikea, rasittava tai vaarallinen. Esiopetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus maksuttomaan ateriaan kaikkina koulupäivinä. Päivähoitoa tarvitsevilla esikoululaisilla on mahdollisuus päivähoitoon ennen esikoulua ja sen jälkeen.

2.1.3 Perusopetus

Vuosiluokkien 1-9 perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus tuottaa kaikille saman jatko-opintokelpoisuuden.

Oppilailla on myös oikeus saada jokaisena koulun työpäivänä maksuton, täysipainoinen ateria sekä tietyin edellytyksin maksuton koulukuljetus. Lisäksi oppilailla on oikeus maksuttomaan oppilashuoltoon ja erityistä tukea tarvitsevilla oppilailla on oikeus saada opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet, mm. avustajapalvelut.

2.1.4 Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään 1. ja 2. vuosiluokkien oppilaille sekä muiden luokkien erityisopetukseen otetuille oppilaille. Toiminnalla pyritään vähentämään lasten yksinäistä aikaa ilman turvallisen aikuisen läsnäoloa ennen ja jälkeen koulupäivän. Tavoitteena on tarjota lapsille heidän tarpeitansa vastaavaa, monipuolista ja virkistävää toimintaa sekä antaa myös mahdollisuus lepoon ja itsekseen olemiseen. Toimintaa tulee tarjota joko 570 tai 760 tuntia lukuvuoden aikana, kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella keskimäärin 3 tai 4 tuntia päivässä. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuminen on vapaaehtoista, ja kunnat perivät osallistumisesta maksun.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävät seudullamme sekä kunnat itse että yksityiset järjestäjät ostopalveluna. Pietarsaassa toiminta ostetaan seurakunnilta ja Folkhälsanilta, kun taas Luoto, Uusikaarlepyy ja Pedersören kunta järjestävät palvelut omana toimintana.

2.1.5 Toisen asteen koulutus

Toisen asteen koulutusta järjestetään lukioissa ja ammattioppilaitoksissa. Peruskoulun jälkeen on lukion ja ammatillisen koulutuksen lisäksi muitakin mahdollisuuksia, esim. kymppiluokka, Ammattistartti, kansanopistot ja nuorten työpajat.

2.1.6 Oppilashuolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 12 §:n mukaan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava tiedot oppilas- ja opiskelijahuollosta. Oppilashuoltoa ovat kaikki toimenpiteet, joita tehdään koulun oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

*Hyvä koulu-, esi-
koulu- ja varhais-
kasvatusympäristö
sekä hyvä asuinym-
päristö ovat hyvän
terveyden tärkeitä
edellytyksiä.*

Oppilashuollon tehtävänä on tukea oppilaan oppimisedellytyksiä sekä lasten ja nuorten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia koulussa. Oppilashuolto koostuu sekä yksilökohtaisesta että yhteisöllisestä tuesta (ks. oheinen tietoruu-
tu).

Oppilashuolto käsittää siten kaiken kouluyhteisössä tehtävän työn, ja sitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kunnan muiden viranomaisten kanssa. Kaikki oppilashuoltotyö perustuu koulun ja kodin väliseen yhteistyöhön.

Kaikissa kouluissa on oma **oppilashuoltoryhmä**, joka suunnittelee, johtaa ja kehittää koulun oppilashuoltoa. Ryhmä on moniammatillinen, mikä tarkoittaa sitä, että siihen kuuluu sekä koulun opetushenkilöstöä että oppilashuoltohenkilöstöä ja kouluterveydenhoitaja.

Yksittäisen oppilaan tai tietyn oppilasryhmän oppilashuoltoasiat käsitellään **asiantuntijaryhmässä**, joka asetetaan tapauskohtaisesti. Myös asiantuntijaryhmä on moniammatillinen ja sen koollekutsuja on koulun kuraattori tai koulupsykologi. Lisäksi on seudullinen **oppilashuollon ohjausryhmä** (ks. lisätiedot luku 4.1.2), joka suunnittelee ja kehittää oppilashuoltoa seudullisella tasolla. Oppilashuolto-organisaatiota on havainnollistettu liitteen 1 kaaviossa.

2.2 Lasten ja nuorten terveyden edistäminen yhdyskuntasuunnittelussa

Lapsuus- ja nuoruusvuosien olosuhteilla on suuri merkitys sekä psyykkiselle että fyysiselle terveydelle koko elämän ajan. Koti- ja kouluympäristössä toteutetut varhaiset toimenpiteet edistävät lasten ja nuorten terveyttä ja vähentävät eroja kasvuoloissa. Ympäristö on tärkeä tekijä, joka vaikuttaa lasten ja nuorten terveyteen kasvuaikana ja myöhemmin elämässä. Lasten ja vanhempien hyvä suhde vähentää useiden eri terveysongelmien riskiä ja riskikäyttäytymistä lapsilla. Hyvä koulu-, esikoulu- ja varhaiskasvatusympäristö on tärkeä edellytys lasten ja nuorten koulusuoriutumiselle.

Hyvä asunto ja asuinympäristö ovat hyvän terveyden tärkeitä edellytyksiä. Asunnolla ja sen lähialueella on suuri merkitys sosiaaliselle yhteenkuuluvuudelle ja turvallisuudelle, jotka kuuluvat ihmisen perustarpeisiin. Asuinalueita uudistettaessa on fyysisessä suunnittelussa kiinnitettävä huomiota myös terveyttä edistäviin toimenpiteisiin.

Yhteisöllinen oppilashuolto:

- Kaikille oppilaille suunnattua ehkäisevää toimintaa, esim. kiusaamisen ehkäisy, ehkäisevä päihdetyö ja ystävääoppilastoiminta.

Yksilökohtainen oppilashuolto:

- Tukitoimet ja oppilashuoltopalvelut, joita järjestetään yksittäiselle oppilaalle, ryhmälle tai luokalle.

Sosiaalityötä tekevät eri toimijat eri portaissa. Rakenteellista sosiaalityötä tehdään mm. kunnan yhdyskuntasuunnittelussa, jossa lapsi- ja nuorisoystävällinen näkökulma käsittelee tietoisia panostuksia sellaisten ympäristöjen viihtyvyyden edistämiseen, joissa erityisesti lapset ja nuoret oleskelevat.

2.3 Terveydenhuoltopalvelut

Lapsia ja nuoria koskevat terveydenhuoltopalvelut voidaan jakaa **ehkäiseviin terveystalveluihin** ja **erikoissairaanhoidon palveluihin**. Ehkäiseviin palveluihin kuuluvat äitiys- ja lastenneuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä suun terveydenhuolto. Erikoissairaanhoidon palveluihin kuuluvat lasten ja nuorten osaston, lasten ja nuorten poliklinikan, Fredrika-klinikan sekä mielenterveyshuollon lasten ja nuorten vastaanoton toiminta.

Sosiaali- ja terveystalviraston sitovana tavoitteena on asiakaskeskeisen organisaatiomallin käyttöönotto vuoden 2016 lopussa. Parhaillaan on meneillään moniammatillisen mallin suunnittelu lapsia, nuoria ja perheitä varten. Tavoitteena on, että malli otetaan käyttöön vuoden 2016 lopussa.

2.3.1 Lasten ja nuorten ehkäisevä terveydenhuolto

Sosiaali- ja terveystalvirasto on laatinut valtioneuvoston asetuksen (338/2011) mukaisen [lasten ja nuorten neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelman](#). Toimintaohjelma on laadittu liitettäväksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Toimintaohjelman tarkoituksena on varmistaa, että ehkäisevät palvelut ovat suunnitelmallisia, että ne huomioivat väestön tarpeet ja että ne ovat laadultaan yhtäläisiä kaikkialla sosiaali- ja terveystalviraston alueella. Tavoitteena on terveyden edistämistyön vahvistaminen, erityistuen tarpeen varhainen tunnistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Toimintaohjelmassa kuvataan kansallisen asetuksen mukaisesti neuvoloiden sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaa, terveystarkastusten sisältöä ja laajuutta sekä yksikköjen välistä vastuunjakoa ja yhteistyötä.

2.3.2 Erikoissairaanhoidon lasten ja nuorten yksikkö

Lasten ja nuorten yksikköön kuuluvat seuraavat tahot:

- Lasten ja nuorten osasto
- Lasten ja nuorten poliklinikka
- Fredrika-poliklinikka ja päiväosasto (www.fredrikaklinikka.fi)
- Mielenterveyshuollon lasten ja nuorten vastaanotto

Lasten ja nuorten yksiköllä on joustava palvelutarjonta, joka perustuu lapsen/nuoren lääkinnällisen hoidon ja psyykkisen ja sosiaalisen tuen tarpeeseen sekä vanhempien tuen ja ohjauksen tarpeeseen.

Lasten ja nuorten vastaanotto tarjoaa apua lasten ja nuorten tunne-elämään ja kehitykseen liittyvissä vaikeuksissa. **Fredrika-klinikalla** on päiväosasto ja poliklinikka, jotka tarjoavat apua syömishäiriöön sairastuneille nuorille. **Lasten ja nuorten osastolla ja poliklinikalla** selvitellään ja käsitellään eri kansantauteja. Lisäksi siellä hoidetaan potilaita päiväkirurgiatoimenpiteiden jälkeen, ja myös runsaasti hoitoa tarvitsevia lapsia hoidetaan tiiviissä yhteistyössä keskus- ja yliopistosairaaloiden kanssa. Osastolla on tarvittaessa mahdollisuus Fredrika-klinikan lasten- ja nuorisopsykiatristen potilaiden ympärivuorokautiseen hoitoon sekä lyhyisiin selvittelyjaksoihin kiireellisissä lastensuojeluasioissa. Osasto antaa tarvittaessa sairaalahoidoa potilaan kodissa.

2.4 Perhepalvelukeskuksen palvelut

Tässä luvussa käsitellään sosiaali- ja terveysviraston perhepalvelukeskuksen tarjoamia ehkäiseviä palveluja. Kuten aikaisemmin on mainittu, ei tässä luvussa oteta esille lastensuojelutyötä, vaan sitä käsitellään perusteellisemmin luvussa 3.

Varhaiseen tukeen keskittyvät ehkäisevät palvelut, esim. kotipalvelu tai tukiperhe, vähentävät raskaiden korjaavien lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta.

2.4.1 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheillä on mahdollisuus saada kotipalvelua kuormittavissa elämäntilanteissa, esim. vanhemman uupumuksen tai sairauden, vaikean raskauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavan toimintakykyä heikentävän syyn vuoksi tai erityisessä perhe- tai elämäntilanteessa.

Kotipalvelu tukee vanhemmuutta tarjoamalla apua lastenhoitoon ja käytännön arkiaskareisiin. Kotipalvelutarpeen kartoituksen lähtökohtana on perheen yksilöllinen tilanne ja tarve. Kotipalvelua voidaan antaa tilapäisesti tai pidemmän aikaa. Palvelu on maksullista.

2.4.2 Ehkäisevä perhetyö

Ehkäisevän perhetyön tavoitteena on tarjota varhaista tukea, jossa pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan perheen ongelmia. Perhetyöntekijä antaa vanhemmille tukea ja ohjausta. Perhetyössä pyritään tukemaan perhettä kokonaisuutena ja vastaamaan perheenjäsenten yksilöllisiin tarpeisiin. Pyrkimyksenä on löytää ja vahvistaa perheen omia voimavaroja itsenäiseen selviytymiseen tulevaisuudessa. Ehkäisevän perhetyön palvelut ovat maksuttomia.

2.4.3 Tukiperhe- ja tukihenkilötoiminta

Tukiperhetoiminta kuuluu lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteisiin. Tukiperheiden avulla halutaan tukea ja vahvistaa perheiden omia voimavaroja ja kasvatuskkyä sekä edistää lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä. Tukiperheet ottavat lapsen luokseen sopimuksen mukaisesti, esim. yhtenä viikonloppuna kuukaudessa. Tukiperheessä lapsi saa virikkeitä, aikaa, turvallisen arjen ja huolenpitoa. Tukiperheinä voivat toimia lapsiperheet, lapsettomat pariskunnat tai yksin asuvat henkilöt. Perheellä tulee olla vakaa sosiaalinen tilanne sekä voimia ja aikaa lapsen vastaanottamiseen.

Tukihenkilötoiminta kuuluu lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteisiin. Se eroaa tukiperhetoiminnasta siten, että tukihenkilön työpanos kestää muutaman tunnin kerrallaan ja tapaamiset järjestetään joko lapsen kodissa tai hänen lähiympäristössään.

2.5. Riippuvuushoitoklinikka

Riippuvuushoitoklinikka on esim. alkoholi-, huumausaine-, lääke- ja peliriippuvaisille tarkoitettu avohoidon yksikkö. Myös omaiset otetaan tarvittaessa mukaan hoitoon. Palvelut on tarkoitettu myös lapsille ja nuorille. Riippuvuushoitoklinikka tiedottaa ja antaa koulutusta riippuvuussairauksista, ja yksiköllä on mahdollisuus myös konsultointiin ja työnohjaukseen. Toiminta-alueena on koko Pietarsaaren seutu.

Klinikan työn tavoitteena on väärinkäytön väheneminen ja lakisääteisten riippuvuushoito-

palvelujen saatavuuden turvaaminen. Riippuvuushoitoklinikan työ on toimialarajat ylittävää. Asiakas voi hakeutua hoitoon klinikalle oma-aloitteisesti tai hänet ohjataan sinne jonkin muun tahon, kuten sosiaalihuollon, poliisin tai kuraattorin kautta. Hoitomenetelminä käytetään lähinnä keskusteluterapiaa yksilöllisesti tai ryhmässä sekä perheinterventioita. Jos avohoidon toimenpiteet ovat riittämättömiä, asiakas ohjataan laitoshoitoon.

Riippuvuushoitoklinikka tekee yhteistyötä eri toimijoiden, esim. opetustoimen kanssa. Klinikka tarjoaa koululaisille mahdollisuuden tutustua toimintaan ja antaa samalla tietoa siitä, miten lapsi tai nuori voi menetellä, jos perheessä esiintyy päihteiden väärinkäyttöä. Klinikalla keskitytään myös ehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen mm. tiedottamalla menetelmistä riskikulutuksen toteamiseksi.

2.6 Kuntien nuorisotyö

Nuorisolain (72/2006) mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat kunnat, nuorisoyhdistykset ja muut nuorisotyötä tekevät järjestöt. Nuorisotyön palveluja voidaan tuottaa myös alueellisesti kuntien yhteistyönä. Nuorisolaissa tarkoitetaan nuorilla 13–29-vuotiaita.

Kuntien tulee harjoittaa nuorten hyvinvointia edistävää nuorisotoimintaa. Kunta tukee ja nuorisotoimintaa harjoittavia yhdistyksiä ja ryhmiä, kuten kulttuuri- ja monikulttuurisuuskasvatusta sekä ympäristökasvatusta ja liikuntaa. Pyrkimyksenä on, että kaikilla nuorilla on turvallinen paikka johon mennä – yhdistys, yksittäinen ryhmä tai monitoimitalo/nuorisotalo. Kunnat järjestävät harrastustoimintaa ja ohjelmaa koulujen lomien aikana.

TIESITKÖ?

Nuorisotakuu tarkoittaa sitä, että kaikille alle 25-vuotiaille opiskelu- tai työpaikkaa vailla oleville taataan paikka kolmen kuukauden kuluessa.

2.6.1 Nuorten osallistuminen ja kuuleminen

Lain mukaan nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskeissa asioissa.

Kaikissa kunnissa on **oppilaskuntien hallitukset** perusopetuksen yläluokilla ja toisella asteella. Niiden ensisijaisena tehtävänä on oppilaskunnan mielipiteiden välittäminen ja oppilaiden viihtyvyyden lisääminen koulussa. Kaikki oppilaat ovat oppilaskunnan jäseniä.

Tätä suunnitelmaa laadittaessa kaikilla kunnilla on oma **nuorisoneuvosto/nuorisovaltuusto** nuorten kuulemista varten. Nuorisoneuvostoa/nuorisovaltuustoa on kuultava nuoria koskevista asioista. Nuorisoneuvoston haasteena on sen jatkuva markkinointi/tiedottaminen muille nuorille neuvoston olemassaolosta ja siitä, että se haluaa/voi vaikuttaa nuoria koskeviin asioihin. Nuorisoneuvoston tulee näkyä ja toimia siellä, missä nuoret ovat.

2.6.1 Kuntien välinen yhteistyö nuorisoasioissa

2.6.2.1 Nuorisotakuu ja etsivä nuorisotyö

Nuorisotakuu tarkoittaa sitä, että kaikille alle 25-vuotiaille opiskelu- tai työpaikkaa vailla oleville taataan paikka kolmen kuukauden kuluessa. Vuonna 2013 oli 9,4 prosenttia seudun 17–24-vuotiaista koulutusjärjestelmän ulkopuolella, ja luku on noussut ajan myötä. Etsivästä nuorisotyöstä vastaavat seudullamme musiikkikahvila After Eight ja Kokkotyö-säätiön Pietarsaaren yksikkö RETRO. Etsijät työskentelevät seudullamme tavoittaakseen kaikki nuoret, jotka ovat päättäneet peruskoulun, mutta ovat ilman opiskelu- tai työpaikkaa. Etsijät tarjoavat näille nuorille apua ja tukea. Työtä ohjaa ja kehittää eri toimialojen edustajista koottu ohjausryhmä.

2.6.2.2 Nuorten työpajat

Pietarsaassa sijaitseva musiikkikahvila After Eight tarjoaa seudun kunnille nuorten

työpajoja, joissa 16–29-vuotiailla nuorilla on mahdollisuus työkokeiluun ja kuntouttavaan työtoimintaan. Toimintaa ohjaa ja kehittää nuorten työpajojen ohjausryhmä, johon kuuluu nuoriso-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoalan edustajia. Tavoitteena on tarjota mielekästä työharjoittelua nuorten omien edellytysten mukaisesti.

2.6.2.3 Ennalta ehkäisevä päihderyhmä

Alueellinen ennalta ehkäisevä päihderyhmä koostuu toimialojen välisestä verkostosta, joka avustaa asiantuntemuksella ja päihteiden käyttöä ehkäisevien panostusten koordinoinnilla. Ryhmän ensisijaisena tehtävänä on kannustaa ja tukea seudun kouluja, yhdistyksiä ja vanhempia erilaisissa päihteiden käyttöä ehkäisevissä panostuksissa. Tavoitteena on tukea kouluja ja vapaa-aikatoimintaa tarjoavia toimijoita ehkäisevässä päihdetyössä.

2.6.2.4 Nuorisoportaali Decibel.fi

Decibel on kaksikielinen, 13–25-vuotiaille nuorille tarkoitettu verkkoportaali. Sitä ylläpitää yksitoista pohjanmaalaista jäsenkuntaa. Decibel.fi tarjoaa tiedotus- ja neuvontapalveluja, vinkkejä ja kokemuksia. Nuoret voivat esittää nimettömänä kysymyksiä kaikista mieltään askarruttavista asioista ja saavat vastauksia nuorisotiedottajilta ja asiantuntijoilta. Portaalissa on myös nuorten ja päättäjien välinen linkki, jonka kautta on mahdollista tavoittaa oman kunnan päättäjät. Decibel on seudun nuorten ahkerassa käytössä ja Suomen ruotsinkielisten alueiden suurin nuorisoportaali.

2.7 Kotouttamistyö

Pietarsaaren seudulla on yhteinen yksikkö, joka tarjoaa maahanmuuttoasioita koskevia palveluja, ohjausta ja tietoa. Kotouttamisyksikkö työskentelee kokonaisvaltaisesti maahanmuuton syystä riippumatta. Yksikkö sovittaa yhteen kunnan maahanmuuttajien vastaanottoa ja kotouttamista yhteistyössä TE-toimiston, kuntien toimialojen ja muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Yksikön päätehtävänä on olla mukana mahdollistamassa yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen kaikille maahanmuuttajille.

2.7.1 Maahanmuuttajien oikeus kunnallisiin palveluihin

Laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) kuvataan kunnan roolia ja vastuuta maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin nähden. Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat maahanmuuttajille. Kunnilla on myös kotouttamisohjelma.

- *jolla on voimassa oleva oleskelulupa*
- *jonka oleskeluoikeus on rekisteröity*
- *jolle on myönnetty oleskelukortti*
- *jolle on myönnetty hakemuksesta kuntapaikka*

Matkailijat ja turvapaikanhakijat eivät kuulu kunnan kotoutumispalvelujen piiriin. Jos turvapaikanhakijalta puuttuu oleskelulupa, hänestä vastaa vastaanottokeskus oleskelulupapäättökseen saakka. Kouluikäisillä turvapaikanhakijoilla on kuitenkin oikeus koulunkäyntiin ”odotusaikana”, mutta alle kouluikäisillä ei ole oikeutta päivähoitoon. Vastaanottokeskuksilla on omat terveydenhoitaja- ja lääkäripalvelut. Lapsilla on kuitenkin oikeus ns. akuuttisairaanhoidon sekä lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon palveluihin.

Lapsiperheillä on sosiaalihuoltolain mukaan oikeus palveluihin ilman lastensuojelun asiakkuutta.

15

deltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Lastensuojelussa on toimittava mahdollisimman hienovaraisesti ja käytettävä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu muuta vaadi. Kun sijaishuolto on lapsen edun kannalta tarpeen, se on järjestettävä viivytyksettä. Sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Lain mukaan lastensuojelun on:

1. edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia
2. tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa
3. pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä
4. puututtava havaittuihin ongelmiin riittävän varhain.

3.1 Lastensuojelun tarve seudulla

Vuonna 2014 seudullamme tehtiin 801 lastensuojeluilmoitusta, mikä merkitsee sitä, että seudun 0-17 -vuotiaista 4,1 prosenttia on ollut lastensuojeluilmoituksen kohteena. Samana vuonna koko maan 0-17 -vuotiaista väestöstä on 5,9 prosenttia ollut lastensuojeluilmoituksen kohteena. Seudun 0-17 -vuotiaista 0,5 prosenttia oli huostaan otettuna tai kiireellisesti sijoitettuna vuonna 2014, ja avohuollon tukitoimia sai 5,1 prosenttia ikäryhmästä. Koko maan 0-17 -vuotiaista 1,1 prosenttia oli huostaan otettuna ja 7,5 prosenttia ikäryhmästä oli avohuollossa vuonna 2014. Lastensuojeluilmoitusten määrä ja lastensuojelua saavien asiakkaiden osuus on siis valtakunnan keskiarvoa vähäisempi, mutta valitettavasti luvut ovat nousseet seudulla viime vuosien aikana.

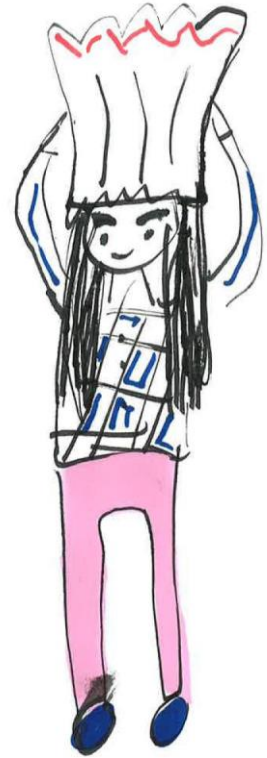
Seuraavasta taulukosta ilmenevät tuoreimmat tätä hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa saatavilla olevat tilastotiedot kuntien lastensuojelusta. Tiedot kuvaavat tilannetta 31.12.2015.

	Pietar- saari	Peder- sören kunta	U-pyy	Luo- to	Muut kunnat	Yht.
Lastensuojeluilmoitusten määrä	489	124	84	79	1	777
Laitokseen sijoitettujen lasten määrä	20	4	2	1		27
Perhehoitoon sijoitettujen lasten määrä	16	3	1	3		23
Jälkihuoltoon sijoitettujen lasten määrä	7					7
Kiireellisesti sijoitettujen määrä	2					2
Avohuollossa olevien lasten määrä *	160	79	38	33		310
Jälkihuollossa olevien lasten määrä (yli 18-v.) **	22	6	1	3		32

*) Avohuollolla tarkoitetaan kaikkia lastensuojelutoimenpiteitä, jotka **eivät** sisällä lapsen sijoitusta.

**) Jälkihuollolla tarkoitetaan 18-21 -vuotiaille asiakkaille annettavia toimenpiteitä. Jälkihuolto on vapaaehtoista.

Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (lastensuojelulain 4 §).

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehtot ja ratkaisut turvaavat lapselle:

1. tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet,
2. mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon,
3. taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen,
4. turvallisen kasvuympäristön sekä ruumiillisen ja henkisen koskemattomuuden,
5. itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen,
6. mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan sekä
7. kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Lastensuojelulain antamien kriteerien lisäksi lapsen edun toteutumista voi tarkastella oikeudenmukaisuuden, avoimuuden, luotettavuuden ja turvallisuuden näkökulmista.

Lievimmän riittävän puuttumisen periaate

=

Viranomaiset ryhtyvät toimiin alimmalla sellaisella tasolla, jolla saadaan aikaan tarvittava vaikutus

Viranomaisen käyttämien toimien tulee olla oikein mitoitettuja suhteessa asiakkaan auttamisen päämääriin ja tavoitteisiin. Periaatteena on, että viranomaisen toimet tehdään alimmalla sellaisella tasolla, jolla saadaan aikaan tarvittava vaikutus (lievimmän riittävän puuttumisen periaate). Tämä korostuu etenkin vastentahtoisessa puuttumisessa perheiden yksityisyyden suojaan riittävien lastensuojelutoimenpiteiden toteuttamiseksi.

Lasten, nuorten ja vanhempien osallistumisen vahvistaminen on yksi avain vaikuttavien lastensuojelupalvelujen kehittämiseen. Ollakseen osallisia lastensuojeluasian eri osapuolten pitää voida kokea ja luottaa siihen, että jokainen tulee kuulluksi omana itsenään ja pääsee tuomaan näkemyksensä käsiteltävään asiaan. Riittävä tiedonkulku ja oikea-aikainen yhteistyö erityisesti terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja koulun sekä perheen kanssa on tärkeää.

3.2 Lastensuojelulta vaadittavat resurssit

Lastensuojelu vaatii erityistä osaamista työntekijältään. Työyhteisön ja johdon tulee sitoutua pitkäjänteisesti lastensuojelussa tarvittavan osaamisen kehittämiseen. Vaativa työ vaatii tuekseen:

- vahvan perus-, erikois- ja täydennyskoulutuksen,
- osaamista erilaisilta työn osa-alueilta,
- työnohjausta,
- lastensuojelun kehittämisen mahdollistamista ja
- asiantuntijatyöryhmien hyödyntämistä.

Laatusuositusten mukaan yhden sosiaalityöntekijän vastuulla tulee olla n. 25–30 lasta. Seudullamme yhtä sosiaalityöntekijää kohden on nykyään n. 50–60 lasta. Aktiivisen työvaiheen aikana sosiaalityöntekijän tulee laatusuosituksen mukaan tavata lasta vähintään kaksi tuntia kuukaudessa.

Lastensuojelutyön kehittäminen jatkuu seudullamme. Työn hallittavuuden parantamiseksi lastensuojelu jaetaan:

1. Selvitystiimiin
2. Avohuoltotiimiin
3. Sijoitus-/jälkihuoltotiimiin

Liitteessä 2 on lastensuojelun työprosessien kaaviomuotoinen katsaus.

4 Lasten ja nuorten hyvinvointipalveluihin liittyvä yhteistyö

Yhteistyötä lasten ja nuorten palveluja tarjoavien tahojen välillä tehdään usealla eri tasolla. Osa kunnallisista palveluista on keskitetty ja tuotetaan täysin **kuntien välisenä yhteistyönä**. Myös niissä tapauksissa, joissa kunnat järjestävät palvelut itsenäisesti, esiintyy merkittävää kuntien välistä yhteistyötä sekä virallisella että epävirallisella tasolla. Kuntarajat ylittävän yhteistyön lisäksi vaaditaan rakentavaa, **toimialarajat ylittävää yhteistyötä kunnan sisällä** palvelujen laadun varmistamiseksi. Kunnat tekevät yhteistyötä myös **kolmannen osapuolen**, kuten valtion viranomaisten, seurakuntien ja yhdistysten kanssa. Yhteistyö kunnan ulkopuolisten toimijoiden kanssa voi koskea kunnallisten tehtävien osamista ulkopuolisilta palveluntuottajilta, mutta yhteistyö voi olla myös tietojen vaihtoa ja kunnan ydintoiminnan täydentämistä.

4.1 Katsaus nykyisiin yhteistyöverkostoihin

Suuri osa lasten ja nuorten hyvinvointipalveluista järjestetään nykyään sopimuksin kuntien välisenä yhteistyönä. Sosiaali- ja terveysvirasto palvelee kaikkia neljää kuntaa ja myös merkittävä osa nuorisotyöstä on järjestetty kuntien välisten verkostojen kautta (ks. lisätiedot luvussa 2.4.2). Lisäksi eri toimialoilla on kuntien välisiä, toimialarajat ylittäviä virallisia yhteistyöverkostoja. Seuraavassa on selvitys muutamista yhteistyöryhmistä, jotka voidaan katsoa erityisen merkittäviksi lasten ja nuorten hyvinvointipalvelujen kehittämiseksi.

4.1.1 Koordinoitiryhmä – varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon välinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välisen yhteistyön ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on kunnallinen yhteistyölautakunta päättänyt asettaa lapsi- ja perhetyön koordinoitiryhmän. Ryhmä aloitti toimintansa sosiaali- ja terveysviraston alueen lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin liittyvien toimialojen päällikköjen yhteistyöryhmänä kahdessa PerheKastehankkeessa, joihin kunnat osallistuivat. Hankkeiden päättymisen jälkeen koordinoitiryhmä on jatkunut normaalina kuntien välisenä toimintana. Yhteistyölautakunta on nimennyt jäsenet ryhmään, johon kuuluu Pietarsaaren, Luodon, Uudenkaarlepyyn ja Pedersören kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen johtavia viranhaltijoita.

4.1.2 Oppilashuollon ohjausryhmä

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan koulutuksen järjestäjän tulee asettaa oppilashuollon ohjausryhmä. Lain mukaan oppilashuollon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen, ja tuo malli on käytössä Pietarsaaressa, Luodossa, Uudessakaarlepyyssä ja Pedersören kunnassa. Ryhmään kuuluvat kunkin kunnan sivistystoimenjohtajat sekä sosiaali- ja terveysviraston johtava lääkäri, sosiaalihuollon päällikkö ja perusterveydenhuollon avohoidon ylihoitaja.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmä kerää ja koostaa kaikkien koulujen oppilashuoltosuunnitelmat saadakseen yleiskuvan oppilaiden terveydestä. Seuranta tehdään vuosittain.

4.1.3 Epäviralliset yhteistyöverkostot

Seudun kunnat hyötyvät toisistaan paljon myös epävirallisella tasolla. Mm. varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisotyön viranhaltijat tapaavat säännöllisesti naapurikuntien kollegoja epävirallisissa kokouksissa. Epävirallisten tapaamisten merkitystä ei pidä aliarvioida – niillä on tärkeä sija tietojen vaihdossa ja koko seudun yhteisten linjausten laatimisessa. Lisäksi viranhaltijat saavat kollegoiltaan arvokkaita neuvoja ja ohjausta. Hedelmällinen rajat ylittävä yhteistyö perustuu mataliin kynnyksiin – sen vuoksi on syytä pyrkiä levittämään kunnissa jo esiintyvää vapaata yhteistyökulttuuria uusille tasoille ja toimialoille.

4.2 Yhteistyön kehittäminen

Aukkaiden hyvinvoinnin edistämisen jakaantuu kunnassa kaikkien hallinnonalojen kesken, joten niiden tulee tehdä yhteistyötä kokonaisnäkökulmasta käsin.

Kunnallisiin hyvinvointipalveluihin liittyvän yhteistyön kehittämisestä on syytä todeta, että panostusta moniammatillisiin ja toimialarajat ylittäviin verkostoihin tulisi lisätä. Kuntalaisethan ovat usein samanaikaisesti monien eri toimialojen asiakkaina, ja sen vuoksi asiakaslähtöinen näkökulma vaatii kokonaiskäsitystä. Asiakkaan ei pidä kokea eri palvelumuotojen ristiriitaisuuksia ja päällekkäisyyttä, vaan toimialojen tulee täydentää toisiaan ja muodostaa yhtenäinen linja.

Tämän aikaansaamiseksi kunnan tulee vahvistaa toimialojen välistä sisäistä yhteistyötä näkökulmaa laajentamalla ja tarkastelemalla myös oman toimialan ulkopuolista kokonaisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointi ei koske pelkästään erityisesti nuorimmille ikäryhmille tarkoitettuja palveluja tarjoavia tahoja, vaan kunnan kaikkien toimialojen tulee ottaa lasten hyvinvointi huomioon toiminnassaan. Tämä koskee sekä varhaiskasvatusta, perusopetusta, sosiaalihuoltoa, terveyspalveluja, teknistä toimialaa ja yhdyskuntasuunnittelua että kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluja.

Kunnat tekevät mm. lapsi- ja nuorisotyöhön, perheneuvontaan sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin liittyvää yhteistyötä myös paikallisten seurakuntien ja eri yhdistysten kanssa. Pietarsaareissa seurakunnat ja Folkhälsan järjestävät aamu- ja iltapäivätoimintaa. Muutoin kolmannen sektorin tarjoamat palvelut täydentävät kunnallisia hyvinvointipalveluja. Kuntien on kuitenkin syytä ylläpitää ja kehittää yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa yleisellä tasolla.

5 Suunnitelman toteutus ja seuranta

Kuntalaki velvoittaa kunnat edistämään asukkaidensa hyvinvointia. Hyvinvointisuunnitelma sisältää analyysin seudun lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta sekä katsauksen nykyiseen palvelutarjontaan. Nykytilan analyysin johtopäätöksenä on, että useimmat lapset ja nuoret voivat hyvin, mutta huonosti voivien tilanne vaikuttaa heikentyvän jatkuvasti. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi on kysyttävä, miten voimme kehittää hyvinvointipalveluja tarkoituksenmukaisemmiksi siten, että ne tavoittavat syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret.

Eräs avain hyvinvointipalvelujen menestyksekkääseen kehittämiseen on huoltajien saaminen mukaan kaikkiin lasten ja nuorten hyväksi tehtäviin panostuksiin. Lastensuojelulaissa tähdennetään, että ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista on huoltajilla, mikä merkitsee sitä, että yhteiskunnan eri tahojen tulee panostaa vanhemmuuden tukemiseen. Päivittäin lasten ja nuorten parissa työskentelevillä kunnan toimialoilla saadut kokemukset todistavat myös, että huoltajien tuki on ehdottoman tärkeää lasten hyvinvoinnin edistämistoimenpiteiden onnistumisen kannalta. Lyhyesti sanottuna: kehitystä ei tapahdu ilman vanhempien tukea.

Kunnalliset hyvinvointipalvelut jakautuvat eri toimialojen kesken. Näiden tahojen välistä yhteistyötä on tehostettava ja kehitettävä kokonaisnäkökulmasta käsin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan kaikkien hallinnonalojen tehtävä. Samoin kuntien välistä yhteistyötä ja yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on kehitettävä yleisellä tasolla. Eri tahojen tulee löytää uusia, kokonaisvaltaista vastuunottoa painottavia yhteistyörakenteita tavoitteenaan luoda lapsille ja nuorille paras mahdollinen hyvinvoinnin tila.

5.1 Suunnitelmakauden toimialakohtaiset kärkihankkeet

Työryhmä oli jo varhaisessa vaiheessa yksimielinen siitä, että hyvinvointisuunnitelman tulee johtaa konkreettisiin ehdotuksiin kehittämistoimenpiteistä, jotka tähtäävät lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen. Lasten ja nuorten nykyinen hyvinvoinnin tila on kartoitettu suunnitelmaa laadittaessa ja on todettu, että nykyistä palvelutarjontaa on kehitettävä tarpeita vastaavaksi. Johtopäätöksenä on, että kunnallisissa palveluissa on tehostettava ehkäisevää työtä, vanhemmuuden tukemista sekä eri tahojen välistä yhteistyötä, ja sen vuoksi lasten ja nuorten palvelujen ylläpitäjien tehtäväksi on annettu nimetä kärkihanke omaa toimialaansa varten. Kärkihankkeet koostuvat konkreettisista toimenpidepaketeista, jotka toteutetaan suunnitelmakaudella. Seuraavassa on kuvaus kaikista kärkihankkeista.

Varhaiskasvatus ja perusopetus mukaan luettuna esikoulu, aamu- ja iltapäivätoiminta sekä oppilashuolto

Ammatillisen yhteistyön lisääminen lasten ja oppilaiden parhaaksi

Lapsen ja oppilaan etu keskipisteessä.

Henkilöstö käyttää ydinosaamistaan ja tekee yhteistyötä tarvittavien toimijoiden kanssa kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin luomiseksi jokaiselle lapselle ja nuorelle.

- Henkilöstöllä on **ammattimainen ja toimintakeskeinen työskentelytapa** vanhempien tukemisessa.
- Henkilöstö voi tarvittaessa **ohjata vanhempia omalla ydinalueellaan ammattitaitonsa ja ajantasaisen ohjausasiakirjojen avulla.**
- Henkilöstölle annetaan **täydennyskoulutuksen** avulla mahdollisuus **vanhempien ohjaamiseen muiden tarvittavien palvelujen piiriin.**

Vanhempien tukeminen terveyden edistämistyössä

Valtioneuvoston asetuksen (338/2011) mukaan kunnan neuvoloiden on järjestettävä määräaikaista terveystarkastuksia kaikille raskaana oleville tai ennalta määritellyn ikäluokkaan kuuluville sekä yksilöllisestä tarpeesta johtuvia terveystarkastuksia. Osa tarkastuksista on laajoja ja ne toteutetaan moniammatillisesti. Näissä tarkastuksissa selvitetään perheen hyvinvointi ja tarvittaessa laaditaan myös suunnitelma lapsen ja perheen hyvinvointia ja terveyttä varten.

Sosiaali- ja terveysvirasto kehittää vuoden 2016 aikana toimialojen välisen moniammatillisen palvelukokonaisuuden, joka tukee lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävää työtä. Lasten- ja äitiysneuvola kehittää vanhemmille annettavaa tukea sen puitteissa.

Jo raskausaikana perhettä tuetaan **uudistettujen synnytysvalmennuskurssien** avulla. Uudet synnytysvalmennuskurssit on aloitettu jo vuonna 2015, mutta menetelmien parantamista jatketaan. Tavoitteena on lisätä molempien vanhempien osallisuutta.

Lisäksi otetaan käyttöön **perhekätilä-toiminta**. Perhekätilä on erityistarpeisten perheiden resurssihenkilö ja tukee myös perheterapeutin työtä. Toiminta on aloitettu syksyllä 2015, mutta sitä hiotaan vuoden 2016 aikana.

Ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen perheelle tarjotaan myös ryhmätoimintaa vanhemmuuden tueksi. **Vahvuutta vanhemmuuteen** on toimialarajat ylittävää ehkäisevää ryhmätoimintaa vanhemmuuden vahvistamiseksi. Perheohjelmaa toteutetaan yhteistyössä Folkhälsanin ja Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa. Tavoitteena on vahvistaa perheen kiintymyssuhdetta varhaisessa vaiheessa ja tukea lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta. Ryhmään osallistuvat molemmat vanhemmat, joten kurssi tukee jaettua vanhemmuutta sekä parisuhdetta. Useat terveydenhoitajat ja perhehoitajat ovat jo kouluttautuneet menetelmän ohjaajiksi. Kurssit järjestetään yhteistyössä perhetyöntekijöiden kanssa.

Nuorisotyö

Ohiattu tyttö- ja poikaryhmien toiminta syrjäytymisvaarassa oleville nuorille

Askel vuosiluokalta 6 vuosiluokalle 7 on varsin suuri. Monet tuntevat turvattuutta muutoksen edessä, ja kehitys lapsesta nuoreksi tuo mukanaan paljon kysymyksiä ja mietteitä, joista ei ole aina helppo puhua.

Nuorisotyön kärkihankkeena kunnat pyrkivät järjestämään ainakin osan vuodesta **tukiryhmiä** syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Tukiryhmät ovat ohjattua toimintaa, kuten tyttö- ja poikaryhmiä 12–13 -vuotiaille, itsetunnon vahvistamiseksi ja kontaktien luomiseksi. Ryhmissä tehdään myös ehkäisevää päihdetyötä.

Panostukset muilla tahoilla tehtävään ehkäisevään lastensuojelutyöhön

Ehkäisevä lastensuojelutyö on koko kunnan ja kaikkien viranomaisten tehtävä. Vastuu on siis kaikilla toimialoilla, ja toimenpiteiden onnistuminen edellyttää, että kunnat panostavat toimialarajat ylittävän yhteistyön kehittämiseen. Tavoitteena on, että yhteiskunta puuttuu lapsen tilanteeseen mahdollisimman varhain ja tarjoaa tarkoituksenmukaista tukea ennen kuin tilanne pahenee ja lapsi joutuu myöhemmässä vaiheessa raskaiden korjaavien toimenpiteiden kohteeksi.

Hyvinvointisuunnitelman toteutuskaudella ottaa sosiaali- ja terveysviraston perhepalvelukeskus kokonaisvastuun **kuntien muiden toimialojen henkilöstön saattamisesta tietoiseksi siitä, mitä ehkäisevä lastensuojelutyö merkitsee niiden toiminnassa**. Tarkoituksena on kiinnittää työntekijöiden huomio siihen, miten he voivat työskennellä konkreettisesti ehkäisevällä tavalla ja kykenevät arvioimaan, milloin nämä toimenpiteet eivät enää riitä, vaan asia täytyy siirtää lastensuojeluyksikölle. Panostukset toteutetaan suurina **koulutustilaisuuksina**, jotka on suunnattu äitiys- ja lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen, esikoulun ja perusopetuksen sekä seurakuntien päiväkerhojen henkilöstölle. Seurantana järjestetään lisäksi **ohjaustapaamisia** pienemmille henkilöstöryhmille tietyllä maantieteellisellä alueella. Muiden tahojen ehkäisevää lastensuojelutyötä arvioidaan säännöllisesti suunnitelman toteutuskauden aikana, ja lastensuojelu tarjoaa tarvittaessa asiantuntija- ja ohjauspalveluja.

Kärkihankkeiden toteutuksesta ja arvioinnista vastaavat kunkin toimialan viran- ja toimenhaltijat. Luottamushenkilöt vastaavat siitä, että toteutusta varten varataan riittävästi resursseja.

5.2 Lopuksi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa esitettyjen kehittämis ehdotusten painopiste on ehkäisevässä työssä ja varhaisessa puuttumisessa. Lastensuojelua ja lasten ja nuorten etujen edistämistä ei pidä katsoa vain sosiaaliviranomaisille kuuluvaksi työksi, vaan *kaikille hallinnonaloille*. Ehkäisevään työhön keskittyminen on myös kansallisella tasolla painotettavien tavoitteiden mukaista.

Voidakseen kohdata tulevaisuuden haasteet ja vastata uusiin tarpeisiin tulee kunnan toimialojen olla valmiita toiminnan uudelleenjärjestelyihin ja uusien työmenetelmien etsimiseen. Lasten ja muiden kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen vaatii eri toimialojen välisten kynnysten madaltamista ja yhteistyön parantamista. Pitkällä aikavälillä kannattaisi selvittää palvelukokonaisuuksiin panostamista – ei pelkästään hallinnon tasolla, vaan konkreettisesti siten, että eri palvelumuotoja kootaan fyysisesti saman katon alle. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen, neuvolan, perhetyön, kirjastopalvelujen ja nuorisotyön tahojen yhdistämisellä yhteisiin toimipaikkoihin saadaan parhaat mahdollisuudet hyvin toimivaan yhteistyöhön ja toimialojen väliseen yhteiseen näkemykseen.

Hajanaisista palveluista yhdennettyihin palveluihin!

Lähdeluettelo

Lapsiasiavaltuutetun toimisto (2014): *Eriarvoistuva lapsuus, Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattoreiden valossa*. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3.

Lastensuojelulaki (417/2007)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Suomen Kuntaliitto (2016): Kunnan tehtävät

<http://www.kunnat.net/fi/kunnat/kunnan-tehtavat/Sivut/default.aspx>

Suomen Kuntaliitto (2016): Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen

<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/hyvinvointikunta/Sivut/default.aspx>

Folkhälsan (2016): Perheohjelma ”Vahvuutta vanhemmuuteen”

<http://www.folkhalsan.fi/fi/startsidea/Toimintamme/Lapset--perhe/Perhesuhteet/Vanhemmuus/>

Toimintaohjelma neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, suun terveydenhuolto 2012–2015

<https://www.sochv.jakobstad.fi/download/20205/A%20href>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2016): Sotkanet.fi – tilastotietoja suomalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä:

https://www.sotkanet.fi/sotkanet/sv/taulukko/?indicator=szaytTauije0NjK0tsilN7E21QOyS62NgJRhnRWhp3WSk3UIkJPd1KUHm_obm1kBqA=®ion=szZKjU8Oj0ixNgyJN7Y2co83cvQEAA==&year=sy4rtTbS0zUEAA==&gender=t&bs=f&color=f

Pietarsaaren seudun kotouttamisohjelma 2014–2017

http://www.kotouttaminen.fi/files/41552/Pietarsaaren_seudun_kotouttamisohjelma_2014-2017.pdf

Pietarsaaren seudun laaja hyvinvointikertomus 2013–2016

Kuntalaki 410/2015

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki
(1287/2013)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Perusopetuslaki (628/1998)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Varhaiskasvatuslaki (36/1973)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta (580/2015)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2014): *Lastensuojelun laatusuositus*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014:4
<https://www.julkari.fi/handle/10024/116166>

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Unicef (2016): YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015): Tiedote 22.10.2015
http://minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/10/vaka.html?lang=sv&extra_locale=fi

Nuorisolaki (72/2006)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Opetushallitus (2016): Kasvatus, koulutus ja tutkinnot

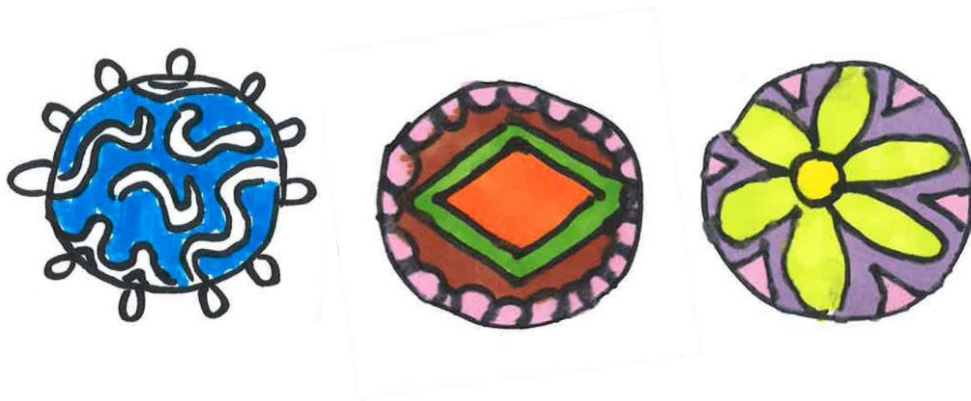
http://oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot

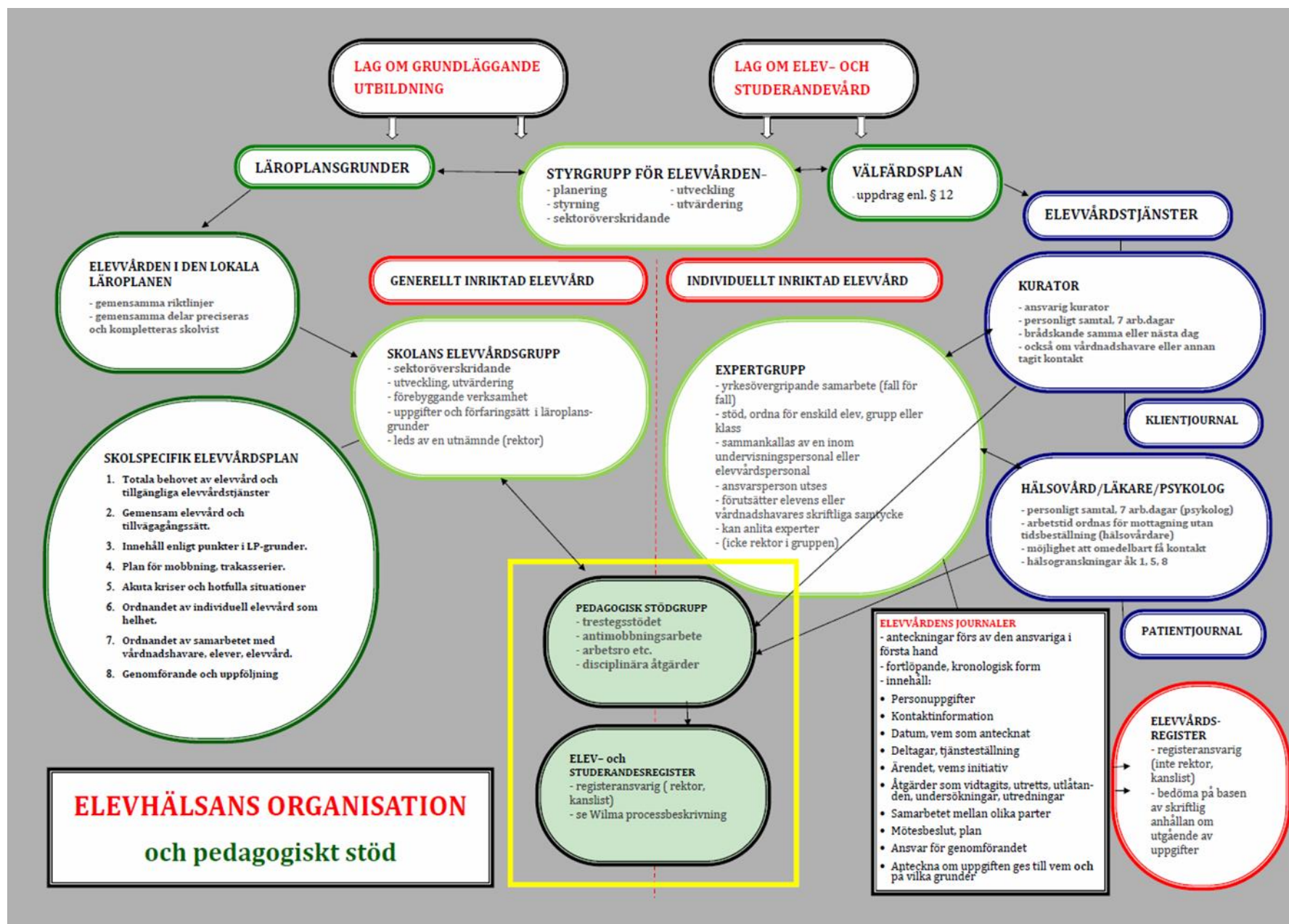
Opetushallitus (2011): *Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet*. Määräykset ja ohjeet 2011:1

http://www.oph.fi/download/131412_po_aamu_ja_iltapaivatoiminnan_perusteet_2011.pdf

Wahlbeck, Kristian, Cuijpers, Pim & Holte, Arne (2015): *Prevention of depression and promotion of resilience in Europe*. Euroopan komissiolle 17.11.2015 esitelty raportti

<http://www.mielenterveysseura.fi/>

Barnskyddet indelas i

- förebyggande barnskydd och
- skydd av enskilda barn och familjer

Samarbete med vuxen socialt arbete

Processer inom barnskyddet

Barnskydds- anmälningar

Utreds inom 7 dagar

- 1) brådskanie
- 2) ogrundad - avslutas
- 3) -grundad – **fortsatt utredning inom tre månader** träffa barnet 3-5 gånger, träffa föräldrar, sammandrag av resultat – klientskap uppstår eller avslutas

Utses ansvarig socialarbetare för barnet

Öppen vård

Baserar sig på en klientplan som görs upp tillsammans med föräldrar/barn

Stödåtgärder skall skraddarsys: Tex barndagvård, hemservice, utredning av familjens problem, stödfamilj, familjearbete, ekonomiskt stöd för skolgång, barnets intressen, terapi, ordna bostad åt familjen

Träff med barnet, rekommendation minst 2 h/månad

Klientplanen uppdateras minst en gång per år

Placeringar

- 1) Stödåtgärd inom öppna vården
- 2) Brådskanie placering
- 3) omhändertagande med parternas godkännande
- 4) mot parternas åsikt → omhändertagande i förvaltningsdomstol

Juridisk process med hörande, plan, delgivning, klientplan

Vård utom hemmet

Utredning av lämpligt ställe

*Närstående nätverk

* Familjevård

*Yrkesmässig familjevård

*Anstaltsvård

Kommunen har därtill övervakningskyldighet över de privata enheterna

Eftervård

Eftervård utom hemmet eller placering som stödåtgärd inom öppenvården som varat minst ett halvt år har barnet eller den **unga rätt till eftervård till fyllda 21 år**. Tex ordnande av bostad under studietiden eller psykiskt stöd som möjliggör ett självständigt liv.

Eftervård kan också ordnas för andra inom barnskyddet.

Familjearbete

- Förebyggande
- Hemservice
- barnskydd

Övrigt:

Adoptioner

Personundersökningar

Familjevård

Stödfamiljsverksamhet

Övrigt;

- Samarbete med andra myndigheter
- konsultation
- rådgivning

